باتىلدىقپەن ورگە ۇمتىلعان “ٴدارى - دارمەك” دوكتورى

—— شينجياڭ مەديتسينا داشۋەسى ٴدارى - دارمەك شۋەيۋانىنىڭ پروفەسسورى، دوكتورانت جەتەكشىسى گاۋ شياۋلي تۋرالى

جانىمىزداعى ۇلگىلەر

☐ ٴتىلشىمىز يە شياۋمين

ول شينجياڭداعى العاشقى ٴدارى - دارمەك جاساۋ ٴبىلىمى دوكتورى جانە شينجياڭ ٴدارى - دارمەك ٴپانىنىڭ باستاماشىسى، ول شينجياڭنىڭ ٴدارى - دارمەگىن زەرتتەۋ - اشۋ دەڭگەيىن جوعارىلاتۋدى ٴوز مىندەتى ەتىپ، جۇرگىزگەن عىلىم - تەحنيكا زەرتتەۋى جانە عىلىمي زەرتتەۋ جەتىستىگىن كادەگە جاراتۋى شەتەل كاسىپورىندارىنىڭ 70 نەشە جىلدىق مونوپوليالاۋ جاعدايىن اياقتاتتى. ول شينجياڭ مەديتسينا داشۋەسى ٴدارى - دارمەك شۋەيۋانىنىڭ پروفەسسورى، دوكتورانت جەتەكشىسى گاۋ شياۋلي ەدى.

2000 - جىلى شينجياڭ تىڭىڭ ٴدارى - دارمەك كاسىبى شەكتى جارنا سەرىكتەستىگىنىڭ ۇسىنىسىمەن، گاۋ شياۋلي ٴدارى - دارمەكتى زەرتتەۋ - اشۋ تاقىرىبىن ۇستىنە الىپ، داشۋە ساباقحاناسىنان مالشىلاردىڭ ات قوراسىنا بارىپ، قايسار، باتىلدىقپەن ورگە ۇمتىلعان ەرىك - جىگەر، تاباندى، بۇلجىمايتىن، قىزمەتكە ٴوزىن ارناعان دىستىق ىنتاسى ارقىلى ٴوندىرىستى، وقىتۋدى، زەرتتەۋدى ۇشتاستىرۋ جولىمەن ٴجۇردى.

2009 - جىلى ۇشتاسپالى انالىق گورمون جۇيەسىنىڭ 5 ٴدارى - دارمەگى ەل ٴىشى بازارىنا شىعارىلىپ، 25 مەملەكەتكە جانە وڭىرگە ەكسپورت ەتىلىپ، كۇنەس اۋدانىنداعى مالشىلار كىرىسىن 70 ميلليون يۋان ارتتىردى.

■ ۇزدىكسىز ورگە ۇمتىلىپ، تەحنيكالىق زەرتتەۋ - اشۋدا تابىسقا جەتتى

ٴىشتى بيەنىڭ ۇشتاسپالى انالىق گورمونى ادام دەنەسىنىڭ انالىق گورمونىمەن ەڭ جاقىن كەلەدى، حيميالىق قۇرامداعى انالىق گورمون ەرەكشە شيكىزات. شينجياڭدا جىلقى بايلىعى مول، بۇل گاۋ شياۋليدىڭ سەنىمىن نىعايتتى.

2003 - جىلى قىستا گاۋ شياۋلي عىلىمي زەرتتەۋ ۇجىمىن باستاپ، كۇنەس اۋدانىندا ارالىق سىناق زەرتتەۋىن ورىستەتكەندە، ۇلگى ەتەرلىك پالەندەي تاجىريبە جوق بولعاندىقتان، ارت - ارتىنان تەحنيكالىق قيىن ماسەلەلەرگە جولىعادى.

گاۋ شياۋلي بىلاي دەدى: “ٴبىز شينجياڭ ٴدارى - دارمەك زەرتتەۋ ورنى، جۇڭگو عىلىم اكادەمياسى شينجياڭ فيزيكا - حيميا تەحنيكاسىن زەرتتەۋ ورنى، سونداي - اق ەلىمىزدەگى كوپتەگەن عىلىمي زەرتتەۋ ورىندارىن تاۋىپ، عىلىمي زەرتتەۋدەن بىرگە قامال الدىق”.

شەتەلمەن ۇشتاسپالى انالىق گورمون ٴدارى - دارمەگىنىڭ، دارىگەرلىگىنىڭ ۇقساس ونىمدىلىگىنە جانە بيولوگيالىق ۇقساس ونىمدىلىگىنە جەتۋ ٴۇشىن، گاۋ شياۋلي مەن زەرتتەۋ - اشۋ ۇجىمى 100 نەشە رەتتەپ سارالاپ تاجىريبە جاساۋ ارقىلى تالاپقا جەتتى.

“قيىن بولعان سايىن، مەنىڭ ودان قامال الۋ ٴۇمىتىم سولعۇرلىم مازدادى. سىن - سايىس كۇشەيگەن سايىن مەنىڭ اۋەسىم سولعۇرلىم ارتتى”. گاۋ شياۋلي باسقا ٴپان كىتاپتارىن اقتارىپ، مال شارۋاشىلىعى بىلىمدەرىن، ايەلدەر ٴبولىمى ٴبىلىمىن، ىشكى سەكرەتسيا ٴبىلىمىن ۇيرەنىپ، ٴتۇرلى قيىن ماسەلەلەردى ساتىمەن ٴبولىپ ٴبىر - بىرلەپ شەشپەك بولادى.

منە وسىنداي مويىماس، قايسار عىلىمي زەرتتەۋ رۋحى بولعاندىقتان، ۇشتاسپالى انالىق گورمون ٴدارى - دارمەكتەرىن تەحنيكالىق زەرتتەپ - اشۋدا تالايلاعان كەلەلى تابىسقا قول جەتكىزدى. 2004 - جىلى بەيجيڭ شيەحى شيپاحاناسى باستاماشى بولىپ، ۇشتاسپالى انالىق گورمونعا ەلىمىزدىڭ 10 قالاسىنداعى 19 شيپاحانادا كلينيكالىق باقىلاۋ جۇرگىزىپ، شەتەلدىڭ اۋەلگى زەرتتەگەن ۇشتاسپالى انالىق گورمونىمەن ەمدەۋدىڭ ۇقساس ونىمدىلىگىن دالەلدەدى.

“سول قىستى دەمالىستا مەن 20 كۇندە 10 قالاعا باردىم، جان دۇنيەمدە ابىرجۋ دا، قۋانىش تا بولدى، تۇندەردە ۇنەمى ۇيىقتاي المايمىن”، - دەدى گاۋ شياۋلي.

ەڭ سوڭىندا ەلىمىز وندىرگەن ۇشتاسپالى انالىق گورمونىنىڭ ەمدىك ونىمدىلىگى كورنەكتى بولىپ، بۇرىنعى مەملەكەتتىك ازىق - تۇلىكتى، ٴدارى - دارمەكتى باقىلاۋ - باسقارۋ مەكەمەسى جاعىنان بەكىتىلىپ، وندىرىسكە قوسىلىپ بازارعا سالىندى. ەل ٴىشى كلينيكاسىندا كەڭ كولەمدى قولدانىلىپ، سوڭىندا تاعى ەۋروپا وداعىنداعى، وڭتۇستىك امەريكاداعى، ورتا ازياداعى، ت.ب 20عا تاياۋ مەملەكەتتىڭ ٴوندىرۋ ساپاسى جۇيەسىنىڭ دالەلدەۋىنەن ىركەس - تىركەس ٴوتتى.

■ جاراقسىز اسىلعا اينالىپ، مالشىلارعا عىلىمنىڭ كۇشىن سەزىندىردى

ۇشتاسپالى انالىق گورمون شيكىزات ٴدارىسىنىڭ ساپاسىن مەڭگەرۋ ٴۇشىن، جىلقىنى عىلىمي باعۋ ەرەكشە ماڭىزدى.

گاۋ شياۋلي مەن عىلىمي زەرتتەۋ ۇجىمى مال شارۋاشىلىق رايوندارىنا ىشكەرىلەي بارىپ، مالشىلاردى باۋلىپ، ٴىشتى بيە باعىمشىلىعىن جانە جيناۋ تەحنيكاسىن جالپىلاستىرادى. تولىمدى ٴىشتى بيە نەسەبى ورتاشا باعا بويىنشا ٴار كيلوگرامى 5 يۋاننان ساتىپ الىنادى، سيىر سۇتىنەن دە قىمبات، كوپتەگەن مالشىلار ٴىشتى بيە باعۋ ارقىلى اۋقاتتانۋ جولىنا ٴتۇستى. سونىمەن بىرگە، جەرگىلىكتى ورىننىڭ جىلقى شارۋاشىلىعىنىڭ دامۋىنا دا دەم بەردى.

گاۋ شياۋلي تىلشىگە مىناداي ەسەپ كورسەتتى: ٴبىر ٴىشتى بيە باعاتىن بولساق، ٴىشتى مەزگىلىندە ٴبىر ٴىشتى بيەنىڭ نەسەبى 2000 يۋانعا دەيىن ساتىلادى، مالشىلار ادەتتە 10نىڭ ۇستىندە بيە باقسا، جىلقى نەسەبىنىڭ وزىنەن ٴار جىلى 20 مىڭ يۋان تابا الادى. وعان قىمىز، جىلقى ەتى، قۇلىن سياقتىلاردى قوساتىن بولساق، ٴبىر باعىمشىلىق وتباسىنىڭ جىلدىق كىرىسى ەسەلەپ ارتاتىن بولادى.

■ مۇراتقا ادال بولىپ، عىلىم - تەحنيكا شۋاعىمەن وقۋشىلاردىڭ جان دۇنيەسىن نۇرلاندىردى

وقىتۋشىلىقپەن شۇعىلدانعان 35 جىلدان بەرى، وقۋشىلاردىڭ ٴاربىر ساباعىن اقساتپاۋىمەن بىرگە، عىلىمي زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، عىلىمي زەرتتەۋ جەتىستىگىنىڭ تياناقتانۋىن ىلگەرىلەتۋ ٴۇشىن گاۋ شياۋلي الۋان ٴتۇرلى شارالاردى قولدانىپ، ۋاقىت شىعارىپ، باستان - اياق ساباق مىنبەسىنەن تاپجىلمادى.

گاۋ شياۋلي ىلگەرىندى - كەيىندى ٴتۇرلى دەڭگەيدەگى، تۇرلىشە كاسىپتەگى وقۋشىلارعا ٴدارى - دارمەك ٴبىلىمى ساباعىن ٴوتتى. تالاي جىل قۇلشىنۋ ارقىلى ول جاۋاپتى بولعان ٴدارى - دارمەك جاساۋ ٴپانى اۆتونوميالى رايونىنىڭ ٴتۇيىندى ٴپانىنە اينالىپ، جوعارى ساپالى وقىتۋشىلار قوسىنىن باۋلىپ، اۆتونوميالى رايونىنىڭ ەمدەۋ، ٴدارى - دارمەك، دەنساۋلىق ساقتاۋ ىستەرىنىڭ دامۋىنا دارىندى جاعىنان تىرەك ازىرلەدى.

گاۋ شياۋلي ساباقحانا وقىتۋىن عىلىمي زەرتتەۋمەن، ٴوندىرىس اماليياتىن وقىتۋمەن ۇشتاستىرۋعا ٴمان بەرىپ، اشىق وقىتۋعا ۇيىمداستىردى. ول ۇنەمى ساباق ٴوتۋ بارىسىندا ٴدارى - دارمەك جاساۋ عىلىمي زەرتتەۋ جەلىسى مەن ٴتاسىلىن تانىستىراتىن. عىلىمي زەرتتەۋ تاجىريبەحاناسىندا بايقاۋ، ۇيرەنۋ ارقىلى وقۋشىلاردىڭ الدىڭعى شەپ جاعدايىن يگەرۋىنە، وقۋشىلاردىڭ ۇيرەنۋ ىنتاسىن ارتتىرۋىنا مۇمكىندىك جاسادى. ٴدارى - دارمەك ٴپانىنىڭ قولدانۋ پراكتيكالىعى كۇشتى بولۋداي ەرەكشەلىگىمەن ۇشتاستىرىپ، ول باستاماشىلدىقپەن اۆتونوميالى رايونىنىڭ ٴدارى - دارمەك جاساۋ ينجەنەرياسى تەحنيكا ورتالىعىن قۇرىپ، وقۋشىلارعا نازارىيانى امالياتپەن ۇشتاستىراتىن جۇمىس تۇعىرىن ورناتتى. مۇنداي ٴدارى - دارمەك جاساۋعا قاتىستى ٴىس جۇزىندىك ماسەلەلەردى توڭىرەكتەي وتىرىپ اشىق وقىتۋ ٴتاسىلى وقۋشىلاردىڭ قۇپتاۋىنا يە بولىپ، تاماشا وقىتۋ ونىمدىلىگىنە قول جەتكىزدى.

گاۋ شياۋلي بىلاي دەدى: “وقىتۋدىڭ شەگى جوق، جاڭالىق اشۋدىڭ دا شەگى جوق. وقىتۋشىنىڭ كورەگەندىگى، جاۋاپكەرشىلىگى كوبىرەك بولسا، وقىتۋ مەن عىلىمي زەرتتەۋ ٴبىرىن - ٴبىرى جەبەيتىن ۇتىمدى اينالىستى جۇزەگە اسىرۋعا بولادى. وقىتۋشى جونىنەن العاندا، وقۋ - اعارتۋ رەفورماسى مەن عىلىمي - زەرتتەۋدىڭ بارلىعى وقۋشىلارعا ٴاربىر ساباقتى ويداعىداي ٴوتۋ جاعىندا تياناقتانۋى قاجەت”.

گاۋ شياۋلي ٴدارى - دارمەك ٴبىلىمى ىستەرىندە تىنىمسىز العا ۇمتىلىپ، ۇزدىك بولۋعا تالپىنۋعا قۇلشىنۋ بارىسىندا پارتياعا كىرگەندە بەرگەن سەرتى مەن اۋەلگى ماقساتىن امالياتتا ايگىلەپ، پارتيا مۇشەسىنىڭ قاسيەتىن كورنەكتىلەندىرىپ، پارتيا تۋىن اجارلاندىرىپ، پارتيا ىستەرىنە سۇبەلى ۇلەس قوستى.

مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ زاڭنىڭ اتقارىلۋىن تەكسەرۋ گرۋپپاسى شينجياڭعا كەلىپ «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ تۋندايتىن ەنەرگيا زاڭى»نىڭ اتقارىلۋ جاعدايىن تەكسەردى

(باسى 1 - بەتتە)

جاسىل، تومەن كومىرتەكتى دامۋدى جۇزەگە اسىرۋداعى ماڭىزدى ٴمانىن جەتە تانىپ، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ ەنەرگيا دامۋ ستراتەگياسى مەن تۋندايتىن ەنەرگيانى دامىتۋ جونىندەگى شەشىمدەرىن، ورنالاستىرۋلارىن مۇقيات دايەكتىلەندىرىپ، تۋندايتىن ەنەرگيا زاڭىن جان - جاقتى، ٴونىمدى، دايەكتى اتقارىپ، تۋندايتىن ەنەرگيا ٴوندىرىسىن جانە ودان ۇتىمدى پايدالانۋدى جەدەلدەتۋ كەرەك.

شىن يۋەيۋە شينجياڭنىڭ «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ تۋندايتىن ەنەرگيا زاڭى»ن دايەكتى اتقارۋدا ىستەگەن قىزمەتتەرى مەن قول جەتكىزگەن ناتيجەلەرىن تولىق تۇراقتاندىردى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: شينجياڭ ەلىمىزدىڭ جەل ەنەرگياسى، كۇن ەنەرگياسى ەڭ مول وڭىرلەردىڭ ٴبىرى، ەلىمىزدىڭ ماڭىزدى ۋنيۆەرسال ەنەرگيا بازاسى، مەملەكەتتىڭ ەنەرگيا حاۋىپسىزدىگىن قامتاماسىز ەتۋ سىندى ستراتەگيالىق مىندەت ارقالاپ وتىر. جۋىق جىلداردان بەرى، اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم مەن ۇكىمەت شي جينپيڭنىڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن ىنتىكەرلەي دايەكتىلەندىرۋدە، تياناقتاندىرۋدا، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ تۋندايتىن ەنەرگيا زاڭى»ن مۇقيات دايەكتى اتقارۋدا، شينجياڭنىڭ تۋندايتىن ەنەرگيانىڭ دامۋىن ىلگەرىلەتۋدە بەلسەندى ونىمدىلىكتەرگە قول جەتكىزدى. كەزەكتە زاڭنىڭ اتقارىلۋ بارىسىندا ٴالى دە ٴبىرسىپىرا ماسەلە ساقتالۋدا، وسى رەتكى زاڭنىڭ اتقارىلۋىن تەكسەرۋ ارقىلى، جاعداي مەن ماسەلەنى ٴدال تاۋىپ، يگەرىپ، سەبەبىنە ىشكەرىلەي تالداۋ جاساپ، تۋندايتىن ەنەرگيا كاسىبى سالاسىنىڭ ۇزدىكسىز اۋقىمسىز دامۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

شينجياڭداعى كەزدەسۋدە، زاڭنىڭ اتقارىلۋىن تەكسەرۋ گرۋپپاسى ٴبىر ٴبولىم ايماق، وبلىستارعا بارىپ ۇستىنەن تەكسەرۋ جۇرگىزدى ٴارى تاراپتارمەن اڭگىمە ٴماجىلىس وتكىزىپ، ولاردىڭ پىكىر - ۇسىنىستارىن تىڭدادى.

مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ، اۆتونوميالى رايوننىڭ جانە بيڭتۋاننىڭ باسشىلارىنان گاۋ حۇچىڭ، شوكرات زاكىر، شاۋكەت يمىن، دوۋ شۋحۋا، جياۋ يۋڭ، شۋي حايرۇڭ، ەركىن تۇنياز، گۇلشات ابدىقادىر، ۋاڭ ميڭشان، ماڭلىك سەيىت، ياۋ شينميندار اتاۋلى قيمىلدارعا قاتىناستى.

اۆتونوميالى رايوندىق باس جۇمىسشى ۇيىمى “ەڭ ارداقتى قىزمەتكەر” ەسىمدىگىن جاريالادى

ٴتىلشىمىز **ميهرگۇل ناسىر** 9 - ايدىڭ 6 - كۇنى ۇرىمجىدەن حابارلايدى. اۆتونوميالى رايوندىق باس جۇمىسشى ۇيىمى 9 - ايدىڭ 4 - كۇنى 2019 - جىلعى شينجياڭداعى “ەڭ ارداقتى قىزمەتكەر” ەسىمدىگىن بۇكىل قوعامعا جاريالادى، ولار مۇناي، ەمدەۋ، سالىق ىستەرى، قۇرىلىس، مادەنيەت - ساياحات، ەلەكتر، وقۋ - اعارتۋ سياقتى سالالاردان كەلگەن 12 ۋازات ۋاكىل.

“ەڭ ارداقتى قىزمەتكەر” —— بۇكىل رايونداعى ٴار دارەجەلى جۇمىسشى ۇيىمىنىڭ تانىستىرۋىمەن، العاشقى سارالاۋ، ينتەرنەتتە داۋىس بەرۋ سياقتى بۋىندار ارقىلى 2019 - جىلى مەملەكەتتىك 1 - مامىر ەڭبەك مەدالىنا، شينجياڭدى وركەندەتۋ، گۇلدەندىرۋ مەدالىنا يە بولعانداردىڭ اراسىنان كورسەتىلىپ شىققان ۇزدىك قىزمەتكەرلەردىڭ ۋاكىلدەرى. ولاردىڭ اراسىندا نەگىزگى ساتىعا تامىر تارتىپ، ەلەكتر جالعاستىرعىشتى قورعاۋ قىزمەتىمەن 20 نەشە جىل شۇعىلدانعان حۋاڭ شينمين، قاعىر تاۋدى جاسىلداندىرۋ ىسىنە 30 نەشە جىل ات سالىسقان حۋا يۋن، ٴار ۇلت بۇقاراسىنا شىن جۇرەگىمەن قىزمەت وتەگەن لياۋنيڭنان شينجياڭعا كومەككە كەلگەن كادىر سۇي ياۋيۇن قاتارلى بار. ولار ٴوز كاسىبىندەگى، ٴوز سالاسىنداعى وزات ۇلگىلەر بولۋمەن بىرگە، ٴار ۇلت كادىر - بۇقاراسىنىڭ وسكەلەڭ باعاسىنا جانە تولىق تۇراقتاندىرۋىنا دا يە بولعان.

كەلەسى قادامدا، بۇكىل رايونداعى ٴار دارەجەلى جۇمىسشى ۇيىمى “ەڭ ارداقتى قىزمەتكەر”لەردىڭ العاباسار ىستەرىن كەڭىنەن ۇگىتتەپ، ٴار ۇلت جۇمىسشى - قىزمەتكەرلەردى ولاردان ۇيرەنىپ، ەڭبەك ۇلگىسى رۋحىن، ەڭبەك رۋحىن، ۇستالىق رۋحتى اناعۇرلىم اسقاقتاتىپ، بۇكىل رايوندا ەڭبەكتى داڭق سانايتىن قوعامدىق سالت پەن شەبەرلەنە تۇسەتىن قىزمەت ستيلىن قالىپتاستىرۋعا تاربيەلەيدى، جەتەكتەيدى.

“لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جانە ادامدىق ۇقىقتى قامتاماسىز ەتۋ” حالىقارالىق زەرتتەۋ - تالقى ٴماجىلىسى ۇرىمجىدە اشىلدى

(باسى 1 - بەتتە)

ورتالىق كوميتەت ۇگىت ٴبولىمىنىڭ ورىنباسار باستىعى جياڭ جيانگو اشىلۋ سالتىندا ٴسوز سويلەپ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: 20 - عاسىردىڭ 90 - جىلدارىنان بەرى، لاڭكەستىك، ۇشقارىلىق الەمدە ٴورشىپ، ۋشىعىپ، ادامزات قوعامىنا اۋىر اپات اكەلدى. تولىقسىز ساناققا نەگىزدەلگەندە، 2018 - جىلى الەمدە 1127 رەت لاڭكەستىك شابۋىلداۋ دەلوسى (ۆقيعاسى) تۋىلىپ، 13 مىڭنان استام ادام ولگەن، تۋىلعان مال - مۇلىك زيانىن مولشەرلەۋ مۇمكىن ەمەس. دۇنيە جۇزىندەگى كوپتەگەن مەملەكەتتەر سياقتى، جۇڭگو لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقارىلىقتىڭ زالالىنا تەرەڭ ۇشىرادى. لاڭكەستىك، ۇشقارىلىق سىندى وسى دۇنيە جۇزىلىك جالپىلىق اپاتتى جويىپ، حالىق ٴومىرىنىڭ حاۋىپسىزدىگىن قورعاپ، حالىقتىڭ تىنىش، بەرەكەلى قوعامدىق ورتادا تۇرمىس كەشىرۋىنە مۇمكىندىك جاساۋ دۇنيە جۇزىندەگى ٴارقانداي ٴبىر جاۋاپكەرشىلىك ارقالايتىن ۇكىمەتتىڭ، ٴسوز جوق، بەتپە - بەت كەلەتىن جانە شەشەتىن ەلەۋلى ماسەلەسى.

جياڭ جيانگو مىنالاردى ٴبىلدىردى: لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ كۇرەسى ادامزاتتىڭ ادىلدىگى مەن سۇرقيالىقتىڭ، وركەنيەت پەن جابايىلىقتىڭ بەلدەسۋى، حالىقارالىق قوعامنىڭ ورتاق جاۋاپكەرشىلىگى. حالىقارالىق قوعام ورتاق ولشەمدە تاباندى بولىپ، تۇرلىشە مادەنيەت ٴداستۇرىنىڭ، قۇن كوزقاراسىنىڭ، ويلاۋ ٴتاسىلىنىڭ جانە ساياسي ٴتۇزىمنىڭ قورشاۋىنان اسىپ ٴوتىپ، لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقارىلىقتىڭ “قوس ولشەمى”نە ايقىن تۇ ۇستاي وتىرىپ قارسى تۇرىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋدىڭ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋدىڭ ورتاق تانىمى مەن بىرىككەن كۇشىن ىنتىكەرلەي قالىپتاستىرۋ كەرەك؛ جەرگىلىكتى جاعدايعا قاراي ىستەۋگە تاباندى بولىپ، «بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ۇستاۋى»نا جانە باسقا دا حالىقارالىق زاڭدارداعى پرينسيپتەرىنە، ولشەمدەرىنە بويسۇنۋ نەگىزىندە، ٴار ەل حالىقتارىنىڭ لاڭكەستىككە، ۇشقارىلىققا قارسى تۇرۋ جولىن ٴوزى تاڭداۋ ۇقىعىنا قۇرمەت ەتىپ، ٴوزىنىڭ ەركىن باسقالارعا زورلاپ تاڭۋعا قارسى تۇرۋ كەرەك؛ ادامدىق ۇقىقتى قامتاماسىز ەتۋگە تاباندى بولىپ، قاتىستى قىزمەتتەردىڭ زاڭىمەن جونگە سالىنۋ ارناسىندا جۇرگىزىلۋىنە شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، ازاماتتاردىڭ ٴدىني سەنىم ەركىندىگى مەن ۇلتتىق عۇرىپ - ادەتىنە قۇرمەت ەتىپ، ٴوڭىر، ۇلت، ٴدىن سياقتى سەبەپتەردى نەگىز ەتكەن ٴارقانداي كەمسىتۋ تاسىلدەرىنە تيىم سالىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ سەبەبىنەن تۋىلاتىن ازاماتتاردىڭ نەگىزگى ۇقىعىن شەكتەۋ قۇبىلىستارىنىڭ الدىن الۋ كەرەك؛ ىنتىماقتاسۋعا، سەلبەسۋگە تاباندى بولۋ كەرەك، جۇڭگو ٴارقايسى جاقپەن بىرگە بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ۇستاۋىنىڭ باس ماقساتى مەن پرينسيپتەرىن وزەك ەتكەن لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جانە ادامدىق ۇقىقتى قامتاماسىز ەتۋ جۇيەسىن قورعاپ، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسىن قول ۇستاسا تۇلعالاۋدى قالايدى.

شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ ٴتوراعاسى شوكرات زاكىر سوزىندە تانىستىرىپ بىلاي دەدى: 1990 - جىلدان 2016 - جىلعا دەيىن، شينجياڭدا نەشە مىڭ زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك دەلوسى (ۆقيعاسى) تۋىلىپ، بەيعاز بۇقارا زيانكەستىككە ۇشىراپ، نەشە جۇزدەگەن قوعام حاۋىپسىزدىگى حالىق ساقشىسى قىزمەت ۇستىندە قۇربان بولىپ، شينجياڭنىڭ تىنىش، بەرەكەلى قوعامدىق ٴتارتىبى اۋىر دارەجەدە ٴبۇلىندى. شينجياڭ ۇستىنەن وڭاۋ مەن تۇبىرىنەن وڭاۋدى تەڭ جۇرگىزۋگە تاباندى بولىپ، سوققى بەرۋ مەن الدىن الۋدى ٴوزارا ۇشتاستىرىپ، لاڭكەستىك، ۇشقارىلىقتى تۋىلىپ ٴورشيتىن توپىراق پەن شارت - جاعدايدى كۇش سالا جويدى. شينجياڭ زاڭ بويىنشا كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعىن قۇرۋ ارقىلى زاڭعا قايشى ارەكەتى نەمەسە قىلمىسى جەڭىل ادامداردى تاربيەلەپ قۇتقارىپ، ولاردىڭ لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقارىلىقتىڭ قۇربانىنا اينالۋىنان ساقتانىپ، لاڭكەستىك ارەكەتتى تۋىلۋدان بۇرىن جويۋعا قۇلشىنىپ، ۇشقارىلىق تۋىلىپ ٴورشيتىن توپىراقتى ٴونىمدى جويىپ، شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ تىرشىلىك ۇقىعى، سالاماتتىق ۇقىعى، دامۋ ۇقىعى سياقتى نەگىزگى ادامدىق ۇقىقتارىن شىن مانىندە قامتاماسىز ەتىپ، شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعىن جۇزەگە اسىرۋمەن بىرگە، ٴوڭىردىڭ حاۋىپسىزدىگىنە دە پارمەندى كەپىلدىك ەتتى. بۇل ٴادىس جۇڭگونىڭ نەگىزگى زاڭى مەن زاڭدارىنىڭ رۋحىنا بۇكىلدەي ۇيلەسەدى، حالىقارالىق قوعامنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ پرينسيپىنە ۇيلەسەدى، دۇنيە جۇزىندەگى ٴار ەل حالىقتارىنىڭ ٴتۇبىرلى مۇددەسىنە ۇيلەسەدى.

بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ادامدىق ۇقىق اقىل - كەڭەس كوميتەتىنىڭ مامانى ابدۇل ازىز · اساد سوزىندە بىلاي دەدى: لاڭكەستىك بۇگىنگى حالىقارالىق قوعامداعى ەڭ اۋىر قىلمىستاردىڭ ٴبىرى، اسىرەسە، كوپتەگەن دەلولاردا جاي حالىقتىڭ لاڭكەستىكتىڭ زالالىنا ەڭ اۋىر ۇشىراعاندىعى، ادامدىق ۇقىققا قول سۇعاتىن ٴتۇرلى ارەكەتتەرگە ٴدوپ كەلگەندىگى بايقالىپ وتىر. الەم حالقىن تۇرمىستا اناعۇرلىم بەيبىت ورتاعا يە ەتۋ ٴۇشىن، دۇنيە جۇزىندەگى ٴارقايسى ەلدەر مەن حالىقارالىق ۇيىمدار سەلبەستىكتى كۇشەيتىپ، تۇرلىشە سەنىم، تۇرلىشە وركەنيەت اراسىندا ٴوزارا تىلدەسۋگە شابىتتاندىرىپ، لاڭكەستىك ارەكەتتى زاڭ بويىنشا تيۋ كەرەك.

سەربيانىڭ قازىرگى زامانعى تاريح زەرتتەۋ ورنىنىڭ باستىعى، سەربيا سوتسياليستەر پارتياسىنىڭ ورىنباسار ٴتوراعاسى پرەدراگ ماركوۆيچ بىلاي دەدى: كەيبىر باتىس ەلدەرى يمپەرياليزمدىك جانە جاڭا وتارشىلدىق ماقساتىن جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن، ۇنەمى ادامدىق ۇقىق ۇعىمىن قۇرال ەتەدى. ٴار جولى ادامدىق ۇقىق ۇعىمى مەن ولاردىڭ كەيبىر مۇددەلەرى قايشى كەلگەندە، ولار ىلعي دا ادامدىق ۇقىققا ۇنەمى سۇعاناقتىق جاسايتىن جاققا اينالادى. ادامدىق ۇقىققا قول جەتكىزۋ جانە لاڭكەستىككە سوققى بەرۋ كۇرەسىندە، ٴار ەل تەڭ تۇرىپ، جاۋىنگەر دوستار سياقتى ٴوزارا قولداۋ كورسەتۋ كەرەك.

ماجىلىسكە قاتىناسقان مامان، وقىمىستىلار بىلاي دەپ قارادى: لاڭكەستىك پەن ۇشقارىلىقتىڭ قاتەرى الەمدىك ماسەلەگە اينالۋدا. ٴارقايسى ەلدەر تۇگەلدەي ٴوز ەلىنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋعا قاتىستى قىلمىستىق ىستەر زاڭىنا ۇزدىكسىز وزگەرىس ەنگىزىپ، لاڭكەس ەلەمەنتتەردى جازالاۋ تەبىنىن ارتتىرۋدا ٴارى لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋدىڭ سايكەستى شارالارىن جولعا قويۋدا. ٴارقانداي ادام ادامدىق ۇقىقتان يگىلىكتەنۋمەن بىرگە، ٴسوز جوق، مەملەكەتتىڭ نەگىزگى زاڭى مەن زاڭدارىنا بويسۇنۋ كەرەك. دۇنيە جۇزىندەگى ٴارقايسى ەلدەر «بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ۇستاۋى» مەن ٴبىر قىدىرۋ حالىقارالىق ادامدىق ۇقىق شارتى سياقتىلار نەگىزىندە لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جانە ادامدىق ۇقىقتى قامتاماسىز ەتۋ جاقتارىندا تىلدەسۋدى جانە سەلبەسۋدى كۇشەيتۋ، ٴوز ەلىنىڭ ادامدىق ۇقىق ولشەمىن باسقا ەلگە زورلاپ تاڭباۋ كەرەك.

9 - ايدىڭ 4 - كۇنىنەن 5 - كۇنىنە دەيىن، جۇڭگو مەن شەتەلدىڭ مامان، وقىمىستىلارى ٴۇرىمجى قالاسىندا، قاشقار ايماعىندا شينجياڭدا تۋىلعان ٴتۇيىندى زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك دەلولار كورمەسى، شينجياڭ ٴيسلام شۋەيۋانى، قاشقار قالالىق كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى، قاشقار بايىرعى قالاسى جانە ايتكار مەشىتى سياقتىلاردى ناقتى ارالاپ، ەكسكۋرسيالاپ، جەرگىلىكتى ورىننىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقارىلىقتى الاستاۋ، ازاماتتاردىڭ ٴدىني سەنىم ەركىندىگىن قورعاۋ، از ۇلتتاردىڭ ٴداستۇرلى مادەنيەتىن جالعاستىرۋ سياقتى جاقتاردا جولعا قويعان شارالارى مەن قول جەتكىزگەن تابىستارىن ىشكەرىلەي ۇعىستى.

اۋعانستان قاجىلىق جانە ٴدىن ىستەرى مينيسترلىگى مينيسترىنىڭ جوعارى دارەجەلى اقىلشىسى، اۋعانستان ٴيسلام توڭكەرىستىك قوزعالىس پارتياسى ساياسي ٴبولىمىنىڭ مەڭگەرۋشىسى ابدۇل · ۋاحيت · ۋاحيت بىلاي دەدى: “جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ شينجياڭدا لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جاقتارىندا بولعان مول قارجىسىن، جولعا قويعان ٴتۇرلى شارالارىن، سونداي - اق قول جەتكىزگەن جەتىستىكتەرىن القاۋ كەرەك. جۇڭگو ۇكىمەتى بەلسەندى شارالاردى جولعا قويىپ، ازاماتتاردىڭ ٴدىني سەنىم ەركىندىگى مەن از ۇلتتاردىڭ ٴداستۇرلى مادەنيەتىن زاڭ بويىنشا قورعادى”.

فرانسيا ستراسبۋرگ داشۋەسىنىڭ پروفەسسورى، بۇرىنعى مەكتەپ باستىعى كريستينا مەستەر مىنالاردى ٴبىلدىردى: “وسى رەت جۇڭگو شينجياڭداعى ەكسكۋرسيالاۋ، ارالاۋدا، مەن شينجياڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ مەن ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جاقتارىندا ٴونىمدى شارالار قولدانعاندىعىن كوردىم، بۇل شارالار شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ، قوعامىنىڭ دامۋىن جەبەگەن، بۇل دۇنيە جۇزىندەگى ٴار ەلدىڭ لاڭكەستىك پەن ٴدىني ۇشقارىلىققا سوققى بەرۋىنە ۇلگى ازىرلەدى، ٴار ەلدىڭ قولداۋىنا يە بولۋى ٴتيىس”.